

CURTEA
DE APEL CHIȘINĂU

2043, mun. Chișinău, str. Teilor 4
www.instante.justice.md; e-mail: cac@justice.md
Tel. (022) 409-209; Fax: (022) 635-355

CHISINAU
COURT OF APPEAL

4 Teilor str., Chișinău 2043
www.instante.justice.md; e-mail: cac@justice.md
Tel. (022) 409-209; Fax: (022) 635-355

15.11.21 № 4-3574-1505

Dosar nr. 3a-1186/2021

Curtea Constituțională a RM
str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28

Prin prezenta, Curtea de Apel Chișinău, vă expediază sesizarea privind excepția de neconstituționalitate în cauza de contencios administrativ la acțiunea înaintată de Pantea Oleg împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, terț Administrația Națională a Penitenciarelor privind anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea autorității publice de a emite actul administrativ individual privind recalcularea pensiei.

Anexe: sesizarea privind excepția de neconstituționalitate pe 25 file.
copia încheierii pe 7 file.

Judecător:

Veronica Negru

10:00
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA
Intrare Nr. 264 g
" 01 " 12 2021

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

A. Autorul sesizării

A.1. Persoană fizică

1. Pantea
2. Oleg

B. Circumstanțele litigiului examinat în instanța de judecată

În fapt, prin ordinul Ministerului Justiției nr.63 din 01.03.2017, reclamantul Pantea Oleg a fost eliberat din serviciu cu dreptul de a primi pensie pe linia MJ (Departamentul Instituțiilor Penitenciare, în prezent Administrația Națională a Penitenciarelor).

Prin urmare, la 02.03.2017, reclamantul este pensionar în conformitate cu Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544-XII din 23 iunie 1993.

Prin ordinul Ministerului Justiției nr.189 din 28.03.2017, reclamantul Pantea Oleg a fost reangajat în cadrul Departamentului Instituțiilor Penitenciare, în prezent Administrația Națională a Penitenciarelor, unde a activat până la 01.09.2020, fiind eliberat prin ordinul Ministerului Justiției nr. 155 din 26.08.2020.

În acest sens, a fost emis Certificatul Administrației Naționale a Penitenciarelor din 03.09.2020 prin care s-a stabilit că la 01.09.2020 vechimea de muncă a reclamantului ce dă dreptul la pensie constituie 28 ani, 01 luni, 20 zile.

Din aceste considerente, la 03.09.2020 reclamantul Pantea Oleg s-a adresat cu o cerere Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Chișinău, sect. Buiucani, prin care s-a solicitat recalcularea pensiei prin includerea perioadei 28.03.2017-01.09.2020 în vechimea de muncă din care s-a stabilit pensie la 01.03.2017, din suma soldei, reieșind din media lunară pentru ultimile 12 luni calendaristice precedente concedierii.

În răspunsurile la cererea inițială și cererea prealabilă reclamantul Pantea Oleg a fost refuzat în satisfacerea pretențiilor precum că dreptul la pensie apare o singură dată după eliberare din serviciu.

Fiind în dezacord cu răspunsurile oferite de Casa Națională de Asigurări Sociale, reclamantul s-a adresat cu o cerere de chemare în judecată, iar prin Hotărârea Judecătorei Chișinău din 15 iunie 2021, cererea de chemare în judecată a fost respinsă ca neîntemeiată. În Hotărârea motivată instanța de judecată a menționat că reieșind din prevederile art. 61 al. (1) din Legea nr. 1533-XII din 23 iunie 1993, reîncadrarea la muncă nu poate constitui temei pentru recalcularea pensiei pentru vechime în muncă, prin includerea vechimii în muncă obținute după data realizării dreptului la pensie.

C. Obiectul sesizării

Prezenta sesizare are ca obiect exercitarea controlului constituționalității prevederilor art. 61 alin. (1) din Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544/1993.

Normele contestate sunt expuse în următoarea redacție:

Articolul 61. Recalcularea pensiilor stabilite anterior

(1) Recalcularea pensiilor stabilite anterior militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și familiilor acestora, în legătură cu punerea în aplicare a prezentei legi, se efectuează în temeiul documentelor aflate la momentul recalculării în organele de pensionare. Dacă pensionarul va prezenta ulterior acte suplimentare ce i-ar acorda dreptul la majorarea pensiei, recalcularea se va efectua pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru 12 luni de la data depunerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

Modul în care a fost adoptată legea supusă analizei de constituționalitate contravine principiului securității juridice consacrat de Constituție, prin referință la Principiul predictibilității legii.

Prevederile de la art. 61 al. (1) din Legea nr. 1544 din 23 iunie 1993, potrivit cărora „Recalcularea pensiilor stabilite anterior militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și familiilor acestora în legătură cu punerea în aplicare a prezentei legi se efectuează în temeiul documentelor aflate la momentul recalculării în organele de pensionare. Dacă pensionarul va prezenta ulterior acte suplimentare ce i-ar acorda dreptul la majorarea pensiei, recalcularea se va efectua pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru 12 luni de la data depunerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi”, au fost adoptate contrar principiului predictibilității legislative în privința asigurării sociale cu pensii stabilite de art. 51 al. (1) din același act normativ, potrivit căruia „recalcularea este posibilă ori de câte ori se modifică stagiul de cotizare”.

Totodată, critica de neconstituționalitate face referință și la art. 16 (Egalitatea) și art. 54 din Constituție (Restrângerea exercițiului unor drepturi sau a unor libertăți), deoarece reglementarea unor interdicții de recalculare a pensiilor doar în sarcina anumitor categorii de cetățeni (anume care se înadresează în Legea nr. 1544 din 23 iunie 1993) încalcă principiul fiscalității egale și principiul aplicării juste a sarcinii fiscale.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

1. Prevederi relevante ale Constituției Republicii Moldova (republicată în Monitorul Oficial, 2016, nr. 78, art. 140):

Articolul 1

Statul Republica Moldova

- (1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.
- (2) Forma de guvernământ a statului este republica.
- (3) **Republica Moldova este un stat de drept**, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sânt garantate.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) **Toți cetățenii Republicii Moldova sânt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.**

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

(1) **Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sânt garantate.**

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

(3) Avera dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

(4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

(5) Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.

(6) Dreptul la moștenire a proprietății private este garantat.

Articolul 47

Dreptul la asistență și protecție socială

(1) **Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.**

(2) Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) **În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.**

(2) **Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului**

internațional și sânt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infraționurilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 140

Hotărârile Curții Constituționale

(1) **Legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule, din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale.**

(2) Hotărârile Curții Constituționale sânt definitive și nu pot fi atacate.

2. Prevederile relevante ale Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544/1993:

Articolul 1. Tipurile de asigurare cu pensii

(1) **Militarii care îndeplinesc serviciu prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, beneficiază de dreptul la pensie viageră pentru vechime în muncă, dacă au vechimea respectivă în serviciu militar și în organele afacerilor interne.**

Articolul 2. Condițiile de asigurare cu pensii

(1) **Militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, care au dreptul la pensie li se stabilește pensie după eliberare din serviciu.**

(2) **Persoanelor din corpul de ofițeri și din corpul de comandă (cu excepția celui inferior) al organelor afacerilor interne cărora li s-a prelungit peste limita de vârstă, stabilită de legislație, termenul de aflare în serviciu militar prin contract sau în serviciu în organele afacerilor interne și care au dreptul la pensie în conformitate cu art.13 lit. a) din prezenta lege li se acordă, de la data emiterii ordinului privind prelungirea termenului de aflare în serviciu, pensie în mărime de 50 procente din suma pensiei cuvenite.**

(3) – *exclus*

(4) **Militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației**

penitenciare, li se stabilește pensie de dizabilitate, iar familiilor acestora pensie în cazul pierderii întreținătorului, independent de durata serviciului.

Articolul 7. Dreptul de alegere a pensiei

Militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, familiilor lor care au concomitent dreptul la diferite pensii de stat li se stabilește o singură pensie, la alegerea lor.

Articolul 8. Mijloacele de plată a pensiilor, ajutoarelor bănești și compensațiilor

Pensiile, ajutoarele bănești și compensațiile se plătesc de la bugetul de stat.

Articolul 13. Condițiile de stabilire a pensiei

Dreptul la pensie pentru vechime în serviciu îl au:

a) militarii care au îndeplinit serviciul prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și **funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, care la 1 iulie 2011 au o vechime în serviciu de cel puțin 20 de ani și 6 luni. În fiecare an ulterior, vechimea în serviciu se majorează, până la atingerea vechimii în serviciu de 25 de ani, conform următorului tabel:**

De la 1 iulie	Vechimea în serviciu
2011	20 ani 6 luni
2012	21 ani
2013	21 ani 6 luni
2014	22 ani
2015	22 ani 6 luni
2016	23 ani
2017	23 ani 6 luni
2018	24 ani
2019	24 ani 6 luni
2020	25 ani

Articolul 14. Mărimea pensiilor

Mărimea pensiilor pentru vechime în muncă se stabilește în următoarele proporții:

a) pentru militarii care au îndeplinit serviciul prin contract, pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și **funcționarii publici cu**

statut special din sistemul administrației penitenciare, care au o vechime în serviciu stabilită la art. 13 lit. a) – 50 procente din suma soldei, iar pentru cei pensionați pentru limită de vârstă sau din motive de boală – 55 procente din suma soldei; *pentru fiecare an complet de vechime în serviciu peste vechimea stabilită la art.13 lit. a) – 3 procente din sumele respective ale soldei, dar în total nu mai mult de 75 procente din aceste sume;*

b) pentru militarii care îndeplinesc serviciu prin contract, pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, care au o vechime totală în muncă de cel puțin 25 de ani calendaristici, din care cel puțin 12 ani și 6 luni în serviciu militar sau în serviciu în organele afacerilor interne (art.13, lit. b), c) și d) pentru vechime totală în muncă de 25 de ani - 50 procente și pentru fiecare an complet de muncă peste vechimea de 25 de ani - 1 procent din suma respectivă a soldei sau a salariului, dar în total nu mai mult de 75 procente din aceste sume.

Articolul 44. Câștigul (solda) din care se calculează pensia

(1) Pensia pentru militarii care au satisfăcut serviciu prin contract, pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și pentru familiile lor se calculează din solda acestora.

(2) Pensia pentru persoanele menționate se calculează din salariul funcției, salariul pentru gradul militar sau special, sporul procentual pentru vechime în serviciu primite înainte de concediere, precum și din media lunară a altor recompense, plăți, sporuri și suplimente primite în ultimul an de serviciu, cu excepția plăților compensatorii și a indemnizației bănești unice în mărimea sumei mijloacelor bănești de întreținere pe un an.

Articolul 48. Stabilirea pensiilor

Pensiile militarilor în termen, ale militarilor care au îndeplinit serviciul prin contract, ale persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, ale ofițerilor de protecție și colaboratorilor organelor securității statului, Centrului Național Anticorupție și ale membrilor familiilor acestora se stabilesc de către Casa Națională de Asigurări Sociale, în modul stabilit de Guvern.

Articolul 49. Solicitarea pensiei

(1) Militarii în termen, militarii care au îndeplinit serviciul prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, ofițerii de protecție și colaboratorii

organelor securității statului, Centrului Național Anticorupție și membrii familiilor acestora depun cerere de stabilire a pensiei la organul de asigurări sociale.

(2) Acordarea drepturilor la pensie sau respingerea cererii de pensionare se face prin decizie, emisă de organul de asigurări sociale în termen de 30 de zile de la data depunerii cererii cu toate actele necesare.

(3) Organele de asigurări sociale au dreptul de control asupra autenticității actelor ce confirmă vechimea în serviciu și solda (câștigul), eliberate de organele abilitate.

Articolul 50. Termenele de stabilire a pensiilor

(1) Pensiile se stabilesc:

b) pentru militarii care au satisfăcut serviciul prin contract, pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și pentru funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare – **de la data eliberării din serviciu, dar nu mai devreme de ultima zi în care au fost asigurați cu soldă.**

Articolul 51. Termenele de recalculare a pensiilor

(1) În cazul apariției unor circumstanțe care implică modificarea mărimilor pensiilor stabilite pentru militarii în termen și familiile acestora, recalcularea pensiilor se efectuează în termenele stabilite de Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii.

(2) Recalcularea pensiilor pentru militarii care au îndeplinit serviciu prin contract, pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și pentru familiile acestora **se efectuează de la data de 1 a lunii următoare celei care au survenit circumstanțele ce cauzează modificarea mărimii pensiei. Totodată, dacă pensionarul beneficiază de dreptul la majorarea pensiei, diferența de pensie i se poate plăti doar pentru 12 luni trecute.**

E. Argumentarea pretensei încălcării a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție

După cum s-a menționat, prezenta sesizare are ca obiect controlul constituționalității unor prevederi din Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544/1993, în partea ce ține de aplicarea interdicțiilor prevăzute la art. 61 alin. (1) din Lege.

Organele de asigurări sociale refuză în recalcularea mărimii pensiei categoriile respective de beneficiari, după ulterioara eliberare din serviciu, deși, vechimea în muncă și solda (câștigul) obținută după pensionare, le dau dreptul la o pensie mai mare decât cea aflată în plată. Acest refuz este valabil pentru toți subiecții Legii nr. 1544/1993, care sunt lipsiți ilegal de dreptul constituțional prevăzut de art. 47 din Constituție, odată ce solicită recalcularea pensiei, reieșind din mărimea contribuțiilor achitate după ulterioara demisionare.

În cadrul proceselor judiciare inițiate de către persoanele ale căror drepturi au fost încălcate, organele de asigurări sociale nu au contestat faptul că, după pensionare, reclamanții s-au reangajat în serviciul militar, inclusiv au exercitat serviciul în alte instituții (structuri de forță) în care le-a fost stabilită inițial pensia pentru vechime în muncă. **Mai mult decât atât, în anumite cazuri, unii au exercitat funcții superioare celor deținute anterior și au beneficiat de o remunerare semnificativ mai mare, celei în baza căreia le-a fost calculată pensia aflată în plată, contribuind astfel mai mult în bugetul asigurărilor sociale.**

Potrivit practicii constante, Curtea Supremă de Justiție a menținut hotărârile instanțelor de judecată inferioare, pronunțate în cauzele ce vizează legalitatea refuzurilor Casei Naționale de Asigurări Sociale, prin care autoritatea pârâtă a fost obligată să recalculeze reclamanților pensia stabilită anterior, corespunzător stagiului realizat și a remunerației obținute după pensionare (*a se vedea Încheierea din 28.08.2019, în cauza Corceac Vladimir vs. CNAS, dosarul nr. 3ra-838/19; Încheierea din 28.08.2019, în cauza Falca Anatolie vs. CNAS, dosarul nr. 3ra-1029/18 și Încheierea din 11.12.2019, în cauza Pavel Voicu vs. CNAS, dosarul nr. 3ra-1217/19*).

Cu toate acestea, la 28 februarie 2020, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție a pronunțat decizia în cauza Alexandru Enachi împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, prin care a respins cererea de chemare în judecată cu privire la obligarea organului de pensionare (CNAS) de a recalcula pensia pentru vechime în muncă, revigorându-și astfel propria practică constantă.

În motivarea deciziei pronunțate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție a reținut printre altele, că: „*Alexandru Enachi nu se încadrează în categoria persoanelor ce ar putea să beneficieze de recalcularea*

pensiei pentru vechimea în serviciu, conform Legii nr. 1544 din 23 iunie 1993, având în vedere faptul că acestuia anterior i-a fost stabilită pensia pentru vechimea în muncă și este deja beneficiar de pensie pentru vechime în muncă, stabilită conform Legii nr. 1544 din 23 iunie 1993.

La acest capitol, instanța de recurs subliniază că atunci când pensia a fost stabilită la 1 octombrie 2011, conform Legii nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 cu privire la asigurarea cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri, calculată în cuantum de 59% pentru o vechime totală de 24 de ani, urmare a reangajării în serviciul militar pentru perioada 7 martie 2012 – 14 martie 2017 și obținerii unei noi vechimi în serviciu, Alexandru Enachi nu este în drept de a solicita Casei Naționale de Asigurări Sociale stabilirea unei noi pensii pentru vechime în muncă”.

Astfel, conform deciziei de mai sus, Curtea Supremă de Justiție a creat un cvasi-precedent judiciar, care se aplică în cauzele civile examinate ulterior, cum ar fi de exemplu soluțiile pronunțate în cauza: **Diacenco Grigore vs. CNAS** (decizia din 17.06.2020, dosarul nr. 3ra-579/20); **Berdilă Dmitri vs. CNAS** (decizia din 17.06.2020, dosarul nr. 3ra-378/20); **Stici Galina vs. CNAS** (decizia din 29.07.2020, dosarul nr. 3ra-736/20); **Moraru Igor vs. CNAS** (decizia din 09.12.2020, dosarul nr. 3ra-1043/20), prin care instanțele de judecată nejustificat au identificat în textul normei contestate, următoarele restricții:

„- **art. 61 alin. (1)** vizează 3 (trei) situații în care pensia pentru vechimea în serviciu, stabilită anterior, urmează a fi recalculată, și anume:

1) existența documentelor aflate la organele de pensionare la momentul recalculării pensiei;

2) prezentarea ulterioară a actelor suplimentare ce ar acorda persoanei dreptul la majorarea pensiei până la stabilirea pensiei, iar recalcularea pensiei se va efectua pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru 12 luni de la data depunerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi;

3) recalcularea pensiei se efectuează în cazul în care persoanelor din corpul de ofițeri și din corpul de comandă (cu excepția celui inferior) al organelor afacerilor interne li s-a prelungit peste limita de vârstă, termenul de aflare în serviciul militar.

În temeiul constatărilor de mai sus, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, a considerat întemeiate argumentele invocate de Casa Națională de Asigurări Sociale, precum că situația reclamanților nu cade sub incidența art. 61 din Legea 1544/1993, invocând cu titlul de principiu în jurisprudența sa că: *„Legea nominalizată nu prevede stabilirea repetată a dreptului la pensie pentru vechime în muncă după restabilirea la muncă în serviciul militar, deoarece nu se deduce în niciun fel că militarii, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, au dreptul la stabilirea repetată a mărimii pensiei în cazul, în care au fost reangajați și au mai*

obținut o oarecare vechime în muncă, în caz contrar, ar reieși că subiecții menționați ar avea, teoretic, dreptul la nenumărate stabiliri sau repetate majorări ale pensiei”.

În legătură cu expunerile enunțate, consider că art. 61 alin. (1) din Legea 1544/1993 intitulat „Recalcularea pensiilor stabilite anterior” reprezintă de fapt dispoziții tranzitorii, care cuprind măsurile ce se instituie cu privire la continuarea raporturilor juridice născute în temeiul vechilor reglementări. Neintitularea corespunzătoare a capitolului în care aceste norme se regăsesc, creează actualmente confuzii și face dificilă asimilarea faptului că întinderea prevederilor acestuia se aplică doar situațiilor juridice născute sub imperiul reglementărilor preexistente.

Această stare de lucruri se datorează faptului că regulile de ordonare și sistematizare a actelor legislative, prin care au obținut reglementare elementele constitutive ale actului legislativ, au fost instituite abia prin adoptarea Legii nr. 780-XV din 27.12.2001 privind actele legislative, prin care au fost create principiile unificate în materie de creație legislativă în vederea asigurării elaborării și adoptării unor acte legislative de calitate și eficiență.

Prin urmare, se constată că dispozițiile cuprinse în norma citată, reglementează doar situația recalculării pensiilor aflate deja în plată, precum și cele stabilite până la data adoptării Legii nr.1544/1993, **fără a cuprinde situațiile juridice apărute ulterior.**

În acest fel, este evident că lipsește o justificare legală din partea Casei Naționale de Asigurări Sociale din care ar putea fi desprinse restricțiile invocate în reexaminarea dreptului la pensie în privința persoanelor care au atins vechimea în muncă necesară **după data punerii în aplicare a Legii nr. 1544/1993**, după cum nici articolul 61 din Lege nu stabilește interdicția respectivă. Norma evidențiată statuând doar asupra procedurii efectuării recalculului pensiei stabilite anterior adoptării legii în cauză, conform unor norme caduce ale fostei URSS.

De altfel, necesită a fi menționat că, începând cu data adoptării Legii nr.1544/1993 și până în anul 2007, a funcționat și procedura de ajustare a mărimii pensiilor stabilite anterior intrării în vigoare a legii, care se efectua de la data de 1 a lunii în care au fost modificate drepturile bănești (*câștigul/solda din care se calculează pensia*) stabilite categoriilor respective de militari, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne¹.

Această formalitate a fost substituită ulterior prin procedura de indexare anuală, la 1 aprilie (*în funcție de creșterea medie anuală a indicelui prețurilor de consum pentru anul precedent*), conform prevederilor Legii nr. 439 din 28.12.2006 pentru modificarea și completarea Legii nr. 1544/1993, neavând, nici atunci și nici ulterior, ca obiect de

¹ Articolul 61 alin (2) în redacția de până la 05.01.2007, când au intrat în vigoare modificările operate prin Legea nr. 439 din 28.12.2006 pentru modificarea și completarea Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544-XII din 23 iunie 1993, prevedea că „Pensiile stabilite militarilor care au satisfăcut sau satisfac serviciu prin contract, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și familiilor acestora urmează a fi recalculate de la data de 1 a lunii în care a fost modificate drepturile bănești stabilite categoriilor respective de militari, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne”.

reglementare recalcularea pensiilor în legătură cu modificarea vechimii în serviciu și a mărimii soldei, adică a bazei de calcul al pensiei, la o ulterioară perioadă de eliberare din serviciu.

Importantă este și constatarea că **modalitatea de recalculare a pensiilor solicitată de către persoanele care au obținut dreptul la o pensie mai mare decât cea aflată în plată**, după data intrării în vigoare a Legii nr.1544/1993, în legătură cu reangajarea în serviciul militar și în temeiul obținerii unei vechimi în serviciu mai mare, care urmează a fi însumată la cea inițială, se întemeiază pe art. 1 alin. (1), 2 alin. (1), 13 lit. a), 14 lit. a), 44 alin. (2) și în mod implicit pe dispozițiile art. 51 alin. (2) din Legea nr.1544/1993, care prevede că *„recalcularea pensiilor pentru militarii care au îndeplinit serviciul prin contract, pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și pentru familiile acestora, se efectuează de la data de la lunii următoare celei care au survenit circumstanțele ce cauzează modificarea mărimii pensiei. Totodată, dacă pensionarul beneficiază de dreptul la majorarea pensiei, diferența de pensie i se poate plăti doar pentru 12 luni trecute”*.

În asemenea circumstanțe, concluzionăm că cererile depuse de către solicitanți la organul de asigurări sociale, **se referă la o altă modalitate de recalculare a pensiei**, decât cea avută în vedere de Casa Națională de Asigurări Sociale, cu trimitere la reglementările cuprinse în art. 61, efectele cărora neîntemeiat au fost extinse și după data punerii în aplicare a Legii nr. 1544/1993.

Or, practica prin care persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, li se efectua reexaminarea dreptului la pensie, la o ulterioară eliberare din serviciul militar, a funcționat în mod unitar în cadrul tuturor organelor apărării naționale și ordinii publice, în acest sens, nu au fost stabilite anumite interdicții. Pe parcursul perioadei de funcționare a Legii nr. 1544/1993, aproximativ 23 de ani, **până la preluarea la, 01 ianuarie 2017, a atribuțiilor de stabilire și plată a pensiei de către CNAS, care a realizat, de fapt, o confuzie între două situații diferite: „i) recalcularea pensiilor stabilite anterior în legătură cu punerea în aplicare a Legii nr. 1544/1993” și „i) reexaminarea dreptului la pensie pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, în virtutea stagiului și soldei obținute la o ulterioară reangajare în serviciu, realizate după punerea în aplicare a Legii nr. 1544/1993”**.

În consecință, constatăm că, fiind investită cu judecarea pricinilor în cauză, Curtea Supremă de Justiție a extins dispozițiile tranzitorii din art. 61 al Legii - care reglementează situația unui cerc restrâns de persoane și o aplicabilitate temporară, la toate raporturile reglementate de prezenta lege, concluzionând în final, că recalcularea pensiilor stabilite este îndreptățită doar în două situații:

- 1) Recalcularea pensiei stabilite anterior, poate avea loc în cazul în care este prelungit peste limita de vârstă, stabilită de legislație, termenul de aflare în serviciul militar prin contract sau în serviciu în organele afacerilor interne;

- 2) Reclamanții pot beneficia ulterior, conform Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, nr. 1544/1993, în coroborare cu Legea privind sistemul public de pensii, nr. 156/1998, la momentul depunerii cererii de stabilire a pensiei pentru limita de vârstă în condiții generale, unde în stagiul de cotizare vor fi incluse toate perioadele contributive”.

Interpretarea și aplicarea divergentă a normelor de drept material în cauzele menționate mai sus, instanța de judecată a explicat-o prin faptul că „jurisprudența nu este imuabilă ci, din contra progresivă în esență, iar acest fapt se confirmă prin decizia din 28 februarie 2020 a Curții Supreme de Justiție (nr.3ra-10/20), din care rezultă revirimentul practicii judiciare în acest sens, or, dreptul la pensie pentru vechimea în muncă apare o dată, și anume, după eliberarea din serviciu cu dreptul de recalculare în condițiile legii” (cauza Stici vs. CNAS).

În acest sens, în lipsa unui mecanism capabil să asigure coerența practicii în cadrul celei mai înalte instanțe de judecată la nivel național, aceasta a ajuns să pronunțe decizii diametral opuse cu privire la domeniul de aplicare a Legii nr. 1544/1993.

Desigur, divergențele de jurisprudență constituie, prin natura lor, consecința inerentă a oricărui sistem judiciar, care se bazează pe un ansamblu de instanțe de fond având competență în raza lor teritorială. Cu toate acestea, rolul unei instanțe supreme este tocmai să regleze aceste contradicții de jurisprudență (*a se vedea Zelinski și Pradal și Gonzalez și alții împotriva Franței [MC], nr.24.846/94 și 34.165/96 la 34.173/96, §59, CEDO 1999-VII*).

Această practică care s-a dezvoltat în cadrul celei mai înalte autorități judiciare, este în sine contrară principiului securității juridice, care este implicit în ansamblul articolelor din Convenție și care constituie unul dintre elementele fundamentale ale statului de drept (*a se vedea, mutatis mutandis, Baranovski împotriva Poloniei, nr. 28.358/95, §56, CEDO 2000-III*).

Astfel, în loc să-și îndeplinească rolul de a stabili o interpretare de urmat, Curtea Supremă de Justiție a devenit ea însăși o sursă de insecuritate juridică, reducând astfel încrederea publicului în sistemul judiciar (*a se vedea, mutatis mutandis, Sovtransavto Holdoing împotriva Ucrainei, nr. 48.553/99, §97 CEDO 2002-VII și, a contrario, Perez Arias împotriva Spaniei, nr. 32.978/03, §70, 28 iunie 2007*).

Această incertitudine jurisprudențială a avut ca efect lipsirea reclamanților de orice posibilitate de a obține beneficiul drepturilor stabilite de Legea nr. 1544/1993, în timp ce altor persoane care s-au aflat în condiții similare, li s-a recunoscut dreptul de a beneficia de prevederile acestei legi (*a se vedea, Beian împotriva României, cererea nr. 30.658/05, §32-65*).

În circumstanțele invocate, dispozițiile art. 61 alin. (1) din Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544/1993, în partea ce ține de aplicarea interdicției privind reexaminarea dreptului la pensie în privința persoanelor care continuă să activeze după realizarea dreptului la pensie pentru vechime în muncă, contravin prevederilor art.16, art.46, art.47, art.54 din Constituție și art. 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, pentru considerentele ce urmează:

Potrivit art. 1 alin. (1) din Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544/1993, militarii care îndeplinesc serviciul prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne beneficiază de dreptul la pensie viageră pentru vechime în muncă, dacă au vechimea respectivă în serviciul militar și în organele afacerilor interne.

Conform dispozițiilor art. 2 alin. (1) din Legea nr. 1544/1993, militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, care au dreptul la pensie li se stabilește pensia după eliberarea din serviciu.

Articolul 44 din Legea nr. 1544/1993 stabilește că pensia pentru militarii care au satisfăcut serviciul prin contract, pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și pentru familiile lor, se calculează din solda acestora. Pensia pentru persoanele menționate se calculează din: salariul funcției, salariul pentru gradul militar sau special, sporul procentual pentru vechime în serviciu, primite înainte de concediere, precum și din media lunară a altor recompense, plăți, sporuri și suplimente primite în ultimul an de serviciu, cu excepția plăților compensatorii și a indemnizației bănești unice în mărimea sumei mijloacelor bănești de întreținere pe un an.

Potrivit art. 48 din Legea nr. 1544/1993, pensiile militarilor în termen, ale militarilor care au îndeplinit serviciul prin contract, ale persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și sistemului penitenciar, ale ofițerilor de protecție și colaboratorilor organelor securității statului, Centrului Național Anticorupție și ale membrilor familiilor acestora, se stabilesc de către Casa Națională de Asigurări Sociale, în modul stabilit de Guvern.

Conform art. 49 din Legea nr. 1544/1993, militarii în termen, militarii care au îndeplinit serviciul plin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și sistemul penitenciar, ofițerii de protecție și colaboratorii organelor securității statului, Centrului Național Anticorupție și membrii familiilor acestora depun cerere de stabilire a pensiei la organul de asigurări sociale. Acordarea drepturilor la pensie sau respingerea cererii de pensionare se face prin decizie, emisă de organul de asigurări sociale în termen de 30 de zile de la data depunerii cererii cu toate actele necesare. Organele de asigurări sociale au dreptul de control asupra autenticității actelor ce confirmă vechimea în serviciu și solda (câștigul), eliberate de organele abilitate.

Potrivit art. 51 alin. (2) din Legea nr. 1544/1993, recalcularea pensiilor pentru militarii care au îndeplinit serviciul prin contract, pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, pentru funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, precum și pentru familiile acestora, se efectuează de la data de 1a lunii următoare celei care au survenit circumstanțele ce cauzează modificarea mărimii pensiei. Totodată, dacă pensionarul beneficiază de dreptul la majorarea pensiei, diferența de pensie i se poate plăti doar pentru 12 luni trecute.

Din sensul normelor legale sus-citate, derivă că art. 61 din Legea nr. 1544/1993, în niciun mod nu se raportează la situațiile cuprinse în acestea, în condițiile în care, articolul nominalizat dezvoltă doar modalitatea de recalculare a pensiilor stabilite până la data punerii în aplicare a Legii nr. 1544/1993, în conformitate cu dispozițiile legii noi.

In abstracto, se poate ajunge la o concluzie absurdă că ambele articole [51 alin. (1) și 61 alin. (1)] reglementează aceleași raporturi juridice, într-o manieră diametral opusă, creând astfel paralelisme normative greu de interpretat.

În acest sens, se impune de precizat că până la operarea modificărilor în Legea nr. 1544/1993, în temeiul Legii nr. 282 din 16.12.2016, în vigoare din data 01.01.2017 (Monitorul Oficial nr. 472-477/27.12.16 art.949), conform căreia competența de stabilire a pensiilor i-a revenit Casei Naționale de Asigurări Sociale, stabilirea pensiilor militarilor a fost efectuată de către: Ministerul Apărării, Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Departamentul Instituțiilor Penitenciare al Ministerului Justiției, Serviciul Protecție și Pază de Stat, Ministerul Afacerilor Interne și Centrul Național Anticorupție (art. 10 alin. (2) în redacția veche a Legii 1544/1993).

Așadar, din momentul punerii în aplicare a Legii 1544/1993 și până la 01 ianuarie 2017, când atribuțiile de plată a pensiilor și prestațiilor sociale au fost preluate de către Casa Națională de Asigurări Sociale², **instituțiile nominalizate mai sus aplicau în mod constant și unitar prevederile conținute în art. 51 alin. (2) din Legea prenotată, față de persoanele care, după stabilirea dreptului la pensie pentru vechime în serviciu, s-au reangajat în serviciul militar, fiindu-le actualizată mărimea pensiei la ulterioara eliberare din serviciu, în raport cu vechimea în muncă acumulată și sumele corespunzătoare ale soldei (câștigului) realizate.**

După 01 ianuarie 2017, Casa Națională de Asigurări Sociale a refuzat să recunoască dreptul la reexaminarea (recalcularea) pensiei stabilite, aplicând la caz prevederile art. 61 din Legea 1544/1993, în care a dezvoltat o interpretare nouă a reglementărilor conținute în norma respectivă, în sensul că legea nu prevede posibilitatea reexaminării în mod repetat a dreptului la pensie după o eventuală reangajare a persoanei în serviciul militar, în pofida faptului că incertitudinile simulate de către organul asigurărilor

² Hotărârea Guvernului Nr. 1427 din 28.12.2016 cu privire la preluarea atribuțiilor de plată a pensiilor și prestațiilor sociale militarilor care au îndeplinit serviciul prin contract, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, sistemului penitenciar, ofițerilor de protecție și colaboratorilor organelor securității statului și Centrului Național Anticorupție.

sociale, sunt acoperite de norma juridică nominalizată. În situația creată, art. 51 alin. (2) din Legea nr. 1544/1993 a devenit inaplicabil, cu toate că, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională în repetate rânduri a statuat că norma trebuie interpretată în sensul în care permite aplicarea ei și nu în sensul în care se exclude aplicarea ei (a se vedea HCC nr. 2 din 20.01.2015).

Urmare a examinării practicii instanțelor de judecată naționale, s-a stabilit că la cererea cu privire la recalcularea pensiei adresată Caselor Teritoriale de Asigurări Sociale, reclamanții au anexat calculul vechimii în muncă, eliberat de instituțiile în care au activat, act, care constituie temei pentru recalcularea pensiei. Or, din conținutul calculului vechimii în muncă, rezultă că, după stabilirea pensiei, reclamanții au fost reîncadrați în serviciul militar și au beneficiat de salariu, din care au fost efectuate rețineri ale contribuțiilor sociale.

Prin urmare, sunt nefondate susținerile expuse de Casa Națională de Asigurări Sociale cu referire la aceea că Legea nr. 1544/1993 nu prevede dreptul la reexaminarea (recalcularea) mărimii pensiei, așa cum argumentele respective derivă din interpretarea subiectivă și defectuoasă a normelor legale citate mai sus.

În speță, reclamanții nu pretind să le fie stabilită o nouă pensie după cum invocă Casa Națională de Asigurări Sociale în deciziile sale de refuz, dar solicită reexaminarea pensiei stabilite pentru vechime în muncă, conform art. 51 alin. (2) din Legea nr. 1544/1993 și dispozițiilor art. 14 lit. a), care prevede că pentru fiecare an complet de vechime în serviciu peste vechimea stabilită la art.13 lit. a) – pensia se majorează cu 3 procente din sumele respective ale soldei, dar în total nu mai mult de 75 de procente din aceste sume.

Sub acest aspect, este apreciată ca fiind nejustificată poziția organelor de asigurări sociale bazată pe interpretarea extensivă a prevederilor art. 61 alin. (1) al Legii nr. 1544/1993, în sensul imposibilității recalculării pensiei, în condițiile în care prezentarea documentelor care confirmă faptul reangajării și continuării plății contribuțiilor de asigurări sociale la bugetul de stat - după data punerii în aplicare a Legii nr. 1544/1993, constituie temeiuri suficiente pentru reexaminarea mărimii pensiei în privința persoanelor vizate, în temeiul altor norme cuprinse în legea respectivă.

În acest sens, se impune a fi precizat că sistemul public de pensii are la bază principiul contributivității, conform căruia fondurile sistemului public de pensii se constituie pe baza contribuțiilor datorate de persoanele participante la acest sistem, iar drepturile la pensie se cuvin pe temeiul contribuțiilor achitate³.

³ Potrivit Notei Informative la Legea nr. 290 din 16.12.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (<http://parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=80c1e53b-2f02-484a-b563-2185dafd61ee>), scopul modificărilor și completărilor operate, este reducerea inechităților din sistemul de pensii, unificarea modalității de calcul al pensiilor de asigurări sociale pentru unele categorii de cetățeni (deputați, membri de Guvern, funcționari publici, aleși locali, judecători, procurori). În acest context, s-a menționat că modificările propuse pe marginea modalității de calcul a pensiilor și indemnizațiilor, vin întru asigurarea principiilor organizării și funcționării sistemului public de asigurări sociale (art. 3 al Legii nr.489-XIV din 08.07.1999 privind sistemul public de asigurări sociale), în special a principiului contributivității, conform căruia drepturile de asigurări sociale se cuvin în temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite și principiului egalității, care asigură tuturor participanților la sistemul public – contribuabili și beneficiari – un tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește drepturile și obligațiile prevăzute de lege.

Prin urmare, deciziile de refuz ale Casei Naționale de Asigurări Sociale - în efectuarea recalculării (reexaminării) pensiei pentru vechimea în serviciu, le apreciem ca arbitrar.

Drept consecință, se constată că inadvertențele conținute în normele legale menționate, au provocat litigii între autoritățile publice abilitate cu achitarea pensiilor prevăzute de Legea nr.1544/1993 și persoanele care solicită recalcularea pensiilor, pe de altă parte.

În circumstanțele nominalizate, considerăm că prevederile art. 61 alin. (1) din Legea 1544/1993 asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, contravin prevederilor Constituției, după cum este descris în continuare.

Creând condiții pentru creșterea calității vieții, Republica Moldova onorează dispozițiile Legii Supreme și obligațiile asumate prin aderarea la Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și alte acte internaționale (Pct. 5) din Hotărârea Curții Constituționale Nr. HCC10/2009 din 02.06.2009 pentru controlul constituționalității a unor prevederi din Legea nr. 94-XVI din 8 mai 2008 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”).

Dispozițiile art.43 alin.(1) și art.47 din Constituție, garantează drepturile omului la muncă și la protecția muncii, la asistență și protecție socială, la asigurare în caz de șomaj, boală și invaliditate, bătrânețe sau în alte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Potrivit art.47 alin. (1) din Constituție, statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

În conformitate cu art.2 alin.1 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, Republica Moldova s-a angajat să acționeze atât prin propriul său efort, cât și prin asistență și cooperare internațională, în special, pe plan economic și tehnic, folosind la maximum resursele sale disponibile, pentru ca exercitarea deplină a drepturilor recunoscute în Pact să fie asigurate progresiv prin toate mijloacele adecvate, inclusiv prin adoptarea de măsuri legislative. La determinarea temeiurilor juridice, a condițiilor de acordare a pensiilor, legiuitorul este obligat să țină cont de faptul că asigurările sociale stabilite anterior nu pot fi anulate fără a fi substituite prin măsuri echivalente.

Înainte de a expune criticile de neconstituționalitate, cu referire la interdicția reexaminării dreptului la pensie în privința persoanelor care s-au reangajat și au continuat să activeze în serviciul militar, după stabilirea pensiei pentru vechime în muncă, precizăm că situația dreptului la pensie a fost examinată în mai multe rânduri de către instanța de contencios constituțional.

Într-un caz, prin Hotărârea nr.19 din 29 aprilie 1999, Curtea Constituțională a declarat drept neconstituționale prevederile art.52 și Anexa nr.23 la Legea bugetului de stat pe anul 1999 nr.216-XIV din 12 decembrie 1998, care suspendau integral sau parțial prevederile actelor normative referitoare la unele garanții sociale pentru colaboratorii poliției, militari, procurori, funcționari publici, judecători, precum și pentru alte categorii de lucrători.

În Hotărârea nr.27 din 18 mai 1999, Curtea Constituțională a apreciat ca fiind neconstituționale prevederile art.17, art.23 și art.50 alin.(4) din Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat, prin care pensionarilor care realizau venituri pasibile de asigurări sociale de stat li se suspenda suma de pensie care depășea dublul pensiei minime pentru limita de vârstă, menționând că îngrădirea dreptului pensionarilor ce realizează alte venituri de a primi pensia, contrazice dispozițiile art.47 alin.(2) din Constituție și anihilează însăși destinația și sensul asigurării cu pensii.

Prin Hotărârea nr.4 din 27 ianuarie 2000, Curtea a declarat neconstituționale unele prevederi ale actelor normative în redacția Legii nr.552-XIV din 28 iulie 1999, care încălcau drepturile de pensie ale judecătorilor, procurorilor, anchetatorilor Procuraturii și funcționarilor publici dobândite anterior în mod licit.

Urmează de reținut, că prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate. Totuși, obiectul controlului de constituționalitate vizează o problemă juridică similară celei cu care anterior a fost sesizată Curtea Constituțională, referitor la excepția de neconstituționalitate a art. 33 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii (sesizarea nr.150g/2016).

Deși, prin Decizia nr. 18 din 16.02.2017, Curtea Constituțională a sistat procesul pentru controlul constituționalității normei menționate, din motiv că omisiunea legislativă invocată de autorul sesizării a fost soluționată de către legiuitor, prin adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova a Legii nr. 290 din 16.12.2016, prin care art. 33 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii a fost completat cu litera c) – care permite recalcularea pensiei persoanelor care continuă să activeze după realizarea dreptului la pensie, **totuși, Curtea a reținut că „dreptul la pensie face parte din dreptul la protecția socială, garantat de articolul 47 din Constituție”**.

Curtea a menționat că asigurarea cu pensii constituie un element important al asigurării sociale. Astfel, pensia pentru limita de vârstă este venitul bănesc convenit asiguratului, în condițiile Legii privind sistemul public de pensii, corelativ obligațiilor privind plata contribuțiilor de asigurări sociale de stat.

Potrivit art. 14 din Legea privind sistemul public de pensii, dreptul la pensie pentru limita de vârstă se acordă dacă sunt îndeplinite cumulativ condițiile privind vârstele de pensionare și stagiile de cotizare prevăzute de prezenta lege.

Curtea reamintește că, în jurisprudența sa anterioară, a statuat că prevederile Constituției nu garantează persoanelor un quantum determinat al prestației sociale, astfel

încât legiuitorul se bucură în domeniul drepturilor sociale de o marjă destul de largă de apreciere în stabilirea normelor pentru punerea în aplicare a drepturilor individuale sociale, inclusiv de posibilitatea de a le modifica”.

Cu referire la încălcarea articolului 46 din Constituție, prin care se garantează dreptul de proprietate, Curtea Constituțională, în jurisprudența sa, de asemenea a stabilit că un drept social poate fi obiectul protecției constituționale garantate de art. 46 și, respectiv, art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană, numai în cazul când dreptul social respectiv este dobândit și are o valoare economică.

La fel, Curtea Europeană a stabilit că art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție, se aplică doar pentru bunurile actuale ale unei persoane. Astfel, veniturile viitoare nu pot fi considerate „bunuri”, cu excepția cazului în care dreptul a fost deja câștigat sau este sigur că va fi plătit (*a se vedea, spre exemplu, Koivusaari și alții v. Finlanda, decizie din 23 februarie 2010, nr. 20690/06*). Cu toate acestea, în anumite circumstanțe, o „speranță legitimă” de a obține un „bun” poate beneficia, de asemenea, de protecția art. 1 din Protocolul nr.1 la Convenție⁴.

Dacă interesul patrimonial în cauză este de ordinul creanței, el nu poate fi considerat o „valoare patrimonială”, decât dacă are o bază suficientă în dreptul intern, spre exemplu atunci când este confirmat printr-o jurisprudență bine stabilită a instanțelor (*Kopecky v. Slovacia [MC], par. 52, Dumitru David și alții v. România, cererea nr. 54577/07*).

Totodată, Curtea Europeană a statuat că statele se bucură de o marjă largă de apreciere în reglementarea politicilor lor sociale, inclusiv dreptul de a-și reglementa în mod independent sistemul de pensii (*Janković v. Croația, decizie din 12 octombrie 2000*).

În jurisprudența sa, Curtea Europeană a menționat că cererea privind recalcularea pensiei nu se referă la un „bun existent”. **Cu toate acestea, este important de a determina dacă persoana a avut o „speranță legitimă” în recalcularea pensiei sale, în temeiul dispozițiilor legale** (*Berezovski v. Ucraina, decizia din 15 iunie 2004*).

Însă, în speța în cauză, observăm că reclamantii solicită, în temeiul prevederilor art. 61 alin. (1) din Legea 1544/1993, recalcularea mărimii pensiei în legătură cu faptul că au continuat să activeze în serviciul militar, după realizarea dreptului la pensie pentru vechime în muncă, **așa cum acest drept este prevăzut pentru ceilalți angajați din sfera muncii, conform reglementărilor cuprinse în art.33 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii**, în redacția Legii nr. 290 din 16 decembrie 2016, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2017.

Mai mult ca atât, până la operarea modificărilor la Legea 1544/1993, în temeiul Legii nr. 282 din 16.12.2016, în vigoare din data 01.01.2017, conform căreia: „pensiile militarilor în termen, ale militarilor care au îndeplinit serviciul prin contract, ale persoanelor din corpul

⁴ Decizia Curții Constituționale Nr. 86 din 06.09.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 112g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a Art. VIII alin.(3) din Legea nr.290 din 16 decembrie 2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (dreptul la recalcularea pensiei) - §23-28.

de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și sistemului penitenciar, ale ofițerilor de protecție și colaboratorilor organelor securității statului, Centrului Național Anticorupție și ale membrilor familiilor acestora, **se stabilesc de către Casa Națională de Asigurări Sociale**, reexaminarea (recalcularea) mărimii pensiei stabilite în temeiul vechimii în muncă dobândite ulterior, era recunoscută și efectuată de către Ministerul Apărării, Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Departamentul Instituțiilor Penitenciare al Ministerului Justiției, Serviciul Protecție și Pază de Stat, Ministerul Afacerilor Interne și Centrul Național Anticorupție, **prin urmare, nu se poate susține că persoanele care au obținut dreptul la pensie pentru vechime în muncă și care au continuat să activeze în serviciul militar și trupele organelor afacerilor interne, nu au avut o „speranță legitimă” de a obține un „bun” în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție. Or, până la 1 ianuarie 2017, absolut toate persoanele aflate în situația descrisă mai sus, au beneficiat de dreptul la recalcularea pensiei.**

În aceeași ordine de idei, reținem că prin dispozițiile art. 61 din Legea nr.1544/1993 (așa cum acestea sunt interpretate prin extindere la toate raporturile juridice nelegate de punerea în aplicare a Legii nr. 1544/1993) se atestă și încălcarea art. 16 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova sub două aspecte.

Cel dintâi aspect se referă la faptul că art. 46 alin. (1) din Constituție stabilește că dreptul de proprietate privată și creanțele asupra statului sunt garantate, iar art. 47 alin. (2) din Constituție le garantează cetățenilor dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Cele două drepturi menționate supra, nu trebuie garantate fiecare în mod diferit, fără o justificare obiectivă și rezonabilă, în cazul persoanelor aflate în situații similare în mod relevant. Tratamentele diferențiate sunt discriminatorii dacă nu au o justificare obiectivă și rezonabilă, adică dacă nu urmăresc un scop legitim sau dacă nu există o relație rezonabilă de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit pentru a fi realizat (*a se vedea Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 8 mai 2018, § 52-53*)⁵.

Sistemul public de pensii se organizează și funcționează pe baza principiilor sistemului public de asigurări sociale prevăzute la articolul 3 din Legea nr. 489 /1999 privind sistemul public de asigurări sociale.

Între principiile de bază consfințite la art. 3 din Legea privind sistemul public de asigurări sociale, se evidențiază principiul unicității, potrivit căruia: statul organizează și garantează sistemul public bazat pe aceleași norme de drept, precum și principiul egalității, care le asigură tuturor participanților la sistemul public – contribuabili și

⁵ Hotărârea Curții Constituționale nr.29 din 26.11.2020, pentru controlul constituționalității articolului 60 din Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri nr. 1544 din 23 iunie 1993 (sesizarea nr. 124a/2020), §33-41.

beneficiari – un tratament nediscriminatoriu privind drepturile și obligațiile prevăzute de lege.

Prin urmare, se consideră oportună corelarea dispozițiilor articolului 61 al Legii contestate, cu condițiile și cu principiile generale aplicabile sistemului public de pensii, prin revizuirea restricțiilor contestate care nu au la bază o justificare rezonabilă și nu urmăresc un scop legitim.

Această realizare este extrem de importantă, în condițiile în care, norma articolului în varianta actuală expusă de legiuitor, conduce la situații în care anumite persoane care și-au dobândit dreptul la pensie sunt private de dreptul la reexaminarea mărimii pensiei, deși această categorie de persoane, se află într-o situație similară în mod relevant cu cea a altor categorii de cetățeni.

Cel de-al doilea aspect, pentru care este criticat textul art. 61 alin. (1) din Legea 1544/1993, îl constituie nesocotirea faptului ca în Republica Moldova, ca și în statele europene cu un anumit grad de dezvoltare, "dreptul la pensie de serviciu îl au toate forțele de apărare a ordinii publice - armata, poliția și sistemul administrației penitenciare".

În acest sens, constatăm că în practica constantă a Curții Supreme de Justiție în privința magistraților și procurorilor, Casa Națională de Asigurări Sociale este obligată de a le recalcula și achita pensia în funcție de majorarea generală a salariului acestora (**a se vedea dosarul nr. 3ra-658/19; dosarul nr. 3ra-888/19; dosarul nr. 3ra-1005/19; dosarul nr. 3ra-1120/19; dosarul nr. 3ra-23/20; dosarul nr. 3ra-247/21; dosarul nr. 3ra-81/21**), în pofida faptului că organul de asigurări sociale, a obiectat ca și în cazul militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, că dreptul la recalcularea pensiei este rezervat doar:

1) judecătorilor demisionați și judecătorilor eliberați din funcție în legătură cu atingerea plafonului de vârstă, precum se indică în alin. (5) art.32 din Legea nr. 544/1995;

2) procurorilor în condițiile prevederilor Legii privind sistemul public de pensii nr. 156/1998, care stabilesc expres cazurile în care apare dreptul la reexaminarea pensiei.

În acest sens, se arată că justificarea acordării și menținerii pensiei de serviciu, în cazul magistraților și procurorilor, similar ca și în cazul militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, rezidă în statutul special al acestora, care le interzice exercitarea unor activități producătoare de venituri, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior, precum și în gradul ridicat de risc pe care îl presupune exercitarea funcțiilor respective, caracteristică de altfel comună, pentru întregul personal al forțelor de apărare a ordinii publice și a ordinii de drept.

Din această argumentare rezultă ideea inegalității de tratament între magistrați, procurori, cadrele organelor afacerilor interne și sistemului administrației penitenciare.

Or, pensia în funcție de vechimea în serviciu pentru magistrați, corespunzător prevederilor art. 32 al Legii nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, la fel ca și pensia de serviciu pentru militari, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor

afacerilor interne, prevăzută în Legea 1544/1993, cu modificările și completările ulterioare, au fost instituite în vederea stimulării stabilității în serviciu și a formării unei cariere în magistratură sau, după caz, în rândul cadrelor militare.

Conform reglementărilor menționate, pensia se acordă la împlinirea vechimii în serviciu nu numai magistraților, respectiv persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, care, în privința totalului vechimii lor în muncă, îndeplinesc condiția de a fi lucrat un anumit număr de ani în calitate de magistrat sau, după caz, în serviciul militar. Caracterul stimulatив al pensiei de serviciu constă, atât în cazul magistraților, cât și în cel al persoanelor din serviciul militar, în modul de determinare a quantumului pensiei în raport cu salariul, respectiv, cu solda avută la data ieșirii la pensie.

Instituirea pensiei de serviciu pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și pentru magistrați, nu reprezintă un privilegiu, ci este justificată în mod obiectiv, ea constituind o compensație parțială a inconvenientelor ce rezultă din rigoarea statutelor speciale cărora trebuie să li se supună această categorie de persoane⁶.

Astfel, aceste statute speciale stabilite de Parlament prin legi, sunt mult mai severe, mai restrictive, impunând militarilor și magistraților obligații și interdicții pe care celelalte categorii de asigurați nu le au. Într-adevăr, acestora le sunt interzise activități ce le-ar putea aduce venituri suplimentare, care să le asigure posibilitatea efectivă de a-și crea o situație materială de natură să le ofere după pensionare menținerea unui nivel de viață cât mai apropiat de cel avut în timpul activității.

Un alt element comun care justifică în mod obiectiv și rezonabil un tratament juridic asemănător al magistraților, al cadrelor militare, persoanelor din corpul organelor afacerilor interne și sistemului administrației penitenciare, inclusiv în ceea ce privește regimul de pensionare, îl reprezintă riscul pe care îl implică exercitarea profesiilor respective, ambele având un rol esențial în apărarea drepturilor omului, a ordinii publice și a valorilor statului de drept⁷.

În considerarea riscurilor la care se expun militarii și magistrații în exercitarea atribuțiilor lor, Parlamentul a stabilit pentru militari, persoanele din corpul organelor afacerilor interne și sistemului administrației penitenciare, dreptul de a purta uniformă și dreptul de a folosi, în condițiile legii, arme, iar, în mod corespunzător cu această categorie de funcționari cu statut special, în cazul magistraților, art. 27 din Legea nr. 544/1995, prevede protecția de stat a judecătorului și a membrilor familiei lui, în cazul când este supus unor amenințări.

⁶ Hotărârea Curții Constituționale Nr. 25 din 27.07.2017 pentru controlul constituționalității Art. II din Legea nr.290 din 16 decembrie 2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (pensia specială a judecătorilor/ sesizarea nr.75a/2017), §52-55.

⁷ Decizia Curții Constituționale a României nr. 20 din 2 februarie 2000 - referitoare la sesizarea de neconstituționalitate a art. 41 alin. (2) din Legea privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale și a dispozițiilor art. 198 din aceeași lege prin care a fost abrogat art. 103 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, republicată.

Pe de altă parte, reglementarea în vigoare a pensiei de serviciu pentru persoanele prevăzute în Legea 1544/1993, ca și cea a pensiei de serviciu pentru magistrați, cu diferențele pe care această pensie le prezintă față de pensia comună de asigurări sociale, nu constituie o încălcare a principiului egalității cetățenilor în fața legii, principiu prevăzut de art. 16 alin. (1) din Constituție.

Această constatare se bazează pe specificul comun al activității militarilor, persoanelor din corpul organelor afacerilor interne și sistemului administrației penitenciare, de rând cu cea a magistraților, care, astfel cum a rezultat din analiza anterioară a dispozițiilor constituționale și a normelor legale aplicabile, impune celor două categorii profesionale obligații și interdicții severe, precum și riscuri sporite, ceea ce justifică în mod obiectiv și rezonabil o diferențiere a regimului juridic de pensionare față de regimul stabilit pentru alți asigurați care nu sunt supuși aceluiași exigențe, restricții și riscuri.

În această ordine de idei, constatăm că față de asemănările subliniate anterior, între situația cadrelor militare, organelor afacerilor interne/funcționarilor publici cu statut special ai sistemului administrației penitenciarelor și cea a magistraților, avându-se în vedere și caracteristicile comune ale statutelor aplicabile acestor categorii profesionale, care au determinat în mod obiectiv reglementarea prin lege, în mod aproape identic, a pensiei de serviciu, nu se poate identifica o rațiune suficientă care să justifice aplicarea unui tratament diferit cadrelor militare și celor cu statut special față de magistrați, astfel cum s-a procedat prin art. 61 alin. (1) din Legea 1544/1993, care restricționează, în viziunea Casei Naționale de Asigurări Sociale și a instanțelor de judecată interne, dreptul la recalcularea pensiei în privința acestor categorii de persoane.

Astfel, se concluzionează că este nejustificată limitarea conținută în art. 61 alin. (1) din Legea nr. 1544/1993 asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne.

Într-adevăr, diferența de regim juridic ce se creează între pensia magistraților și pensia cadrelor militare constituie, în condițiile înfățișate prin considerentele anterioare, o încălcare de către legiuitor a egalității de tratament juridic, ceea ce, în absența unei determinări obiective, este contrar prevederilor art. 16 alin. (1) din Constituție, în înțelesul conferit acestui text constituțional prin dispozițiile actelor internaționale privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care Republica Moldova este parte.

În același sens, este de altfel și jurisprudența îndelungată a Curții Europene a Drepturilor Omului care a statuat, în aplicarea prevederilor art. 14 privind interzicerea discriminării din Convenția privind apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, că reprezintă o încălcare a acestor prevederi orice diferență de tratament săvârșită de stat între indivizi aflați în situații analoage, fără o justificare obiectivă și rezonabilă (*de exemplu, prin hotărârea pronunțată în cazul "Marks contra Belgiei", 1979*).

În baza celor menționate, conchidem că tratamentul diferențiat al pensionarilor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și al funcționarilor

publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, în comparație cu ceilalți angajați din sfera muncii, în materie de reexaminare a drepturilor la pensie, încalcă art. 46 și 47, coroborate cu art. 16 din Constituție. Prin urmare, prevederile contestate urmează a fi declarate neconstituționale.

La fel, din perspectiva aplicabilității temporare a art. 61 în situația tranzitorie în care a fost adoptată și implementată Legea nr. 1544/1993, odată ce Republica Moldova a obținut independența sa, aplicarea ulterioară a acestei dispoziții finale este contrară art. 54 subsumat cu art. 47 din Constituție, deoarece această normă este una consumată. Astfel, Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, prevede la art. 74 alin. (1) lit. d) că actul normativ își încetează acțiunea dacă a devenit consumat.

Astfel, odată ce norma respectivă a devenit consumată, aceasta urmează a fi exclusă din sistemul național al normelor de drept, pentru a preveni aplicarea ei în forma neconstituțională în care s-a conturat practica administrativă actuală.

F. Cerințele autorului

Pentru motivele menționate supra și în conformitate cu art. 135 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova, art. 25 lit. i) din Legea nr. 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională și art.39 din Codul jurisdicției Constituționale nr.502/1995,

solicit Înaltei Curți:

1. Declararea sesizării ca fiind admisibilă.
2. Exercițarea controlului constituționalității.
3. Admiterea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 61 alin. (1) din Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544/1993 și a constata că acestea sunt constituționale în măsura în care nu se aplică raporturilor juridice constituite după data punerii în aplicare a prezentei legi.

VI. Declarația și semnătura

Declar pe onoare că informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte și corespund adevărului.

Cu considerațiune,

Autorul sesizării:

Oleg Pantea

ÎNCHEIERE

23 noiembrie 2021

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții de Apel Chișinău

Instanța compusă din:
Președintele completului
Judecătorii

Angela Bostan
Grigore Dașchevici și Veronica Negru

examinînd cererea înaintată de Pantea Oleg privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, în ordine de apel, la cererea de apel declarată de Pantea Oleg împotriva hotărîrii Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani din 15 iunie 2021, în cauza de contencios administrativ la acțiunea înaintată de Pantea Oleg către Casa Națională de Asigurări Sociale, terț Administrația Națională a Penitenciarelor cu privire la anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea autorității publice de a emite actul administrativ individual privind recalcularea pensiei,

CONSTATĂ:

La 16 decembrie 2020, Pantea Oleg a depus acțiune în contencios administrativ către Casa Națională de Asigurări Sociale, terț Administrația Națională a Penitenciarelor cu privire la anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea autorității publice de a emite actul administrativ individual privind recalcularea pensiei.

În motivarea acțiunii a indicat că, prin ordinul MJ nr. 63 din 01.03.2017, reclamantul a fost eliberat din serviciu cu dreptul de a primi pensie viageră.

Astfel, din 02.03.2017, reclamantul este pensionar în conformitate cu Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1544 din 23 iunie 1993. Prin ordinul MJ nr. 189 din 28.03.2017, reclamantul s-a reangajat în cadrul Departamentului Instituțiilor Penitenciare unde a activat până la 01.09.2020, fiind eliberat prin ordinul MJ nr.155 din 26.08.2020.

În acest context, a fost emis certificatul ANP din 03.09.2020, prin care s-a stabilit că la data de 01.09.2020, vechimea în muncă a reclamantului ce acordă dreptul la pensie constituie 28 ani, 01 luni, 20 zile.

Reieșind din prevederile art. 2 al Legii nr. 1544 din 23.06.1993, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne care au dreptul la pensie li se stabilește pensie după eliberare din serviciu.

În conformitate cu art. 55 alin. (1) al Legii nr. 1544 din 23.06.1993, în cazul apariției unor circumstanțe care implică modificarea mărimilor pensiilor stabilite pentru militarii în termen și familiile acestora, recalcularea pensiilor se efectuează în termenele stabilite de Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat.

Potrivita art. 61 alin. (1) din Legea nr.1544 din 23 iunie 1993, recalcularea pensiilor stabilite anterior militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și familiilor acestora în legătură cu punerea în aplicare a prezentei legi se efectuează în temeiul documentelor aflate la momentul recalculării în organele de pensionare. Dacă pensionarul va prezenta ulterior acte suplimentare ce i-ar acorda dreptul la majorarea pensiei, recalcularea se va efectua pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru

12 luni de la data depunerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi.

Astfel, reieșind din prevederile alin. (1) al art. 61 din Legea nr. 1544 din 23 iunie 1993, legislatorul a prevăzut expres posibilitatea recalculării pensiei în cazul în care apar circumstanțe noi, care duc la majorarea acesteia, fără a face precizare despre proveniența actelor suplimentare și data apariției lor, stabilind doar că recalculul se va face pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru 12 luni de la data depunerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi.

Mai mult ca atât, prevederile art. 61 din Legea nr. 1544 din 23 iunie 1993, stabilesc clar că recalculul se efectuează în temeiul documentelor aflate la momentul recalculării în organele de pensionare și nu în momentul pensionării, așa cum se invocă și mai departe norma indică, dacă pensionarul va prezenta ulterior acte suplimentare ce i-ar acorda dreptul la majorarea pensiei, recalcularea se va efectua pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru 12 luni de la data de punerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi.

Prin urmare, prevederile art. 61 din Legea nr. 1544 din 23 iunie 1993, indică că recalcularea pensiilor stabilite anterior militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și familiilor acestora în legătură cu punerea în aplicare a prezentei legi se efectuează în temeiul documentelor aflate la momentul recalculării în organele de pensionare. Dacă pensionarul va prezenta ulterior acte suplimentare ce i-ar acorda dreptul la majorarea pensiei, recalcularea se va efectua pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru 12 luni de la data de punerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi.

Menționează că, Casa Națională de Asigurări Sociale a început a stabili, calcula și achita pensia angajaților structurilor de forță începând cu 01 ianuarie 2017, iar din data intrării în vigoare a Legii nr. 1544 din 23 iunie 1993 și până la 01 ianuarie 2017, circumstanța precum reangajarea în structurile de forță constituia temei de recalculare a pensiei.

În acest context, având în vedere că în tot acest timp legea a fost interpretată în sensul direct al ei, în vederea recalculării pensiilor după reangajarea în serviciu, după atâția ani este inadmisibil faptul interpretării diferite al legii în mod abuziv defavorabil salariatului/pensionarului, numai pentru faptul că s-a schimbat instituția abilitată în vederea achitării pensiilor.

Prin urmare, o interpretare precum că art. 61 Legea nr. 1544 din 23 iunie 1993, nu prevede expres recalcularea pensiei după eventuala reangajare este lipsită de o justificare, ori, prin aplicarea tehnicii legislative de a include toate circumstanțele și actele care pot duce la recalcularea pensiei este inoportună și imposibilă.

Deci, interpretarea prevederilor art. 61 Legea nr. 1544 din 23 iunie 1993, sub aspectul că nu poate fi temei de recalculare a pensiei acele circumstanțe care nu sunt indicate expres în normă, în contextul în care norma nu prevede exhaustiv nici o circumstanță, reduce norma la absurd.

Astfel, dispozițiile art. 61 din Legea nr. 1544 din 23 iunie 1993, cert și expres prevăd 3 situații în care pensia pentru vechimea în serviciu stabilită anterior urmează a fi recalculată, și anume: 1) existența documentelor aflate la organele de pensionare la momentul recalculării pensiei; 2) prezentarea ulterioară a actelor suplimentare ce ar acorda persoanei dreptul la majorarea pensiei, iar recalcularea pensiei se va efectua pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru 12 luni de la data depunerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi; 3) recalcularea pensiei se efectuează în cazul în care persoanelor din corpul de ofițeri și din corpul de comandă (cu excepția celui

inferior) al organelor afacerilor interne li s-a prelungit peste limita de vârstă termenul de aflare în serviciul militar.

Remarcă faptul că, la prezentarea ulterioară a actelor suplimentare ce ar acorda persoanei dreptul la majorarea pensiei legislatorul nu a indicat faptul că aceste acte trebuie să fi existat până la data stabilirii pensiei și nici nu rezultă din lege acest fapt.

Prin urmare, alegația precum că recalcularea pensiei se face doar în baza actelor ce au existat până la data stabilirii pensiei dar au fost prezentate ulterior este o concluzie eronată la care s-a ajuns prin excluderea ipotezelor concrete din aria de ipoteze pe care le acoperă norma juridică respectivă, denaturând în mod vădit norma.

Reiterează că, la prevederile alin. (1) al art. 61 din Legea nr. 1544 din 23.06.1993, legislatorul a prevăzut expres posibilitatea recalculării pensiei în cazul în care apar circumstanțe noi, care duc la majorarea acesteia, fără a face precizare despre proveniența actelor suplimentare și data apariției lor, stabilind doar că recalculul se va face pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru 12 luni de la data de punerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi.

A indicat că, pentru a înțelege faptul că perioada de serviciu acumulată după data stabilirii la pensie, constituie temei de recalculare a pensiei, sunt relevante prevederile art. 2 alin. (2), coroborat cu art. 61 alin. (2) ale Legii nr. 1544 din 23.06.1993, din care rezultă cu certitudine că în cazul în care persoana a mai activat în serviciu după stabilirea pensiei i se recalculează pensia după trecerea lor în rezervă sau în retragere (demisie/concediere).

Deși prevederile mai sus invocate sunt inaplicabile speței, aici legislatorul a indicat expres faptul că în cazul în care persoana a mai activat în serviciu după stabilirea pensiei această circumstanță constituie temei de recalcularea a pensiei după încetarea serviciului.

O interpretare diferită a prevederilor art. 61 din Legea nr. 1544 din 23.06.1993, decât cea acceptată pe toată perioada 23 iunie 1993 și până la 01 ianuarie 2017, în sensul reținut de pârâtă, este inadmisibilă, deoarece contravine principiului securității raporturilor juridice degajat de art. 6 din Convenția europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, în parte ce ține de previzibilitatea legii în corelare cu principiul încrederii legitime. Potrivit jurisprudenței Curții de Justiție a Comunităților Europene (de exemplu cauzele *Facini Dori v Recre*, 1994, *Foto-Frost v Hauptzollant Lübeck. Ost*, 1987), principiul încrederii legitime impune ca legislația să fie clară și predictibilă, unitară și coerentă, prin urmare să nu fie interpretabilă și folosită împotriva părții slabe.

Menționează că, Casa Națională de Asigurări Sociale nu a indicat care a fost necesitatea schimbării practicii de exercitare a dreptului discreționar în cazuri similare raportate la perioada de stabilire a pensiei de către structurile de forță.

Indică că, din obiectul acțiunii rezultă că reclamantul urmărește obținerea unei pensii mai bune, drept garantat de art. 47 alin. (2) al Constituției. Chiar dacă dreptul la pensie, nu este un drept de sine stătător, consacrat și apărât ca atare de Constituția și CEDO, grație caracterului patrimonial al prestațiilor sociale, a fost asimilat de către Curte, în anumite condiții, unui drept de proprietate, iar în consecință, protecția dreptului la pensie oferită de art. 47 din Constituție, este condimentată cu protecția oferită de art. 46 din Constituție și art. 1 al Protocolului 1 al CEDO.

Mai mult ca atât, un grad dublu de protecție a dreptului la pensie, atât din perspectiva dreptului fundamental consfințit în art. 47 din Constituția Republicii Moldova, art. 22 din Declarația Universală a Drepturilor Omului; art. 12 din Carta Socială Europeană Revizuită; art. 9 din Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale, cât și din perspectiva dreptului de proprietate garantat prin dispozițiile art. 46 din Constituție și art. 1 Protocolul 1 al CEDO.

În cauza Dacia SRL c. Moldovei Curtea a menționat că o lipsire de proprietate poate fi justificată dacă se dovedește că aceasta este, inter alia, „în interes public” și „în condițiile prevăzute de lege”. Mai mult, orice ingerință în dreptul de proprietate trebuie, de asemenea, să corespundă cerinței de proporționalitate.

Statul trebuie să dispună de motive întemeiate pentru a pune în funcțiune orice ingerință privind dreptul la proprietate, aceasta urmând a fi nu doar legală și urmărind un scop legitim de protecție a interesului general, dar și necesară în vederea atingerii aceluși scop și în același timp rezonabilă și proporțională, adică cel mai bine plasată să asigure un echilibru just între interesele general și individual implicate la caz.

Nu este suficient ca o măsură privativă de proprietate să urmărească un obiectiv legitim „de utilitate publică”; trebuie să existe un raport rezonabil, de proporționalitate între mijloacele utilizate în scopul vizat, un „just echilibru” între exigențele interesului general și imperativele drepturilor fundamentale ale individului, echilibru rupt dacă persoana în cauză a suportat „o sarcină specială și exorbitantă” (cauza Sporong și Lonroth c. Suediei 23.09.1982).

Astfel, o interpretare abuzivă în defavoarea părții slabe a circumstanțelor de fapt și a prevederilor legale ce stabilesc recalcularea pensiei, duce în mod inevitabil la încălcarea nu numai a prevederilor legale naționale dar și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova face parte.

În acest sens, pârâtul nejustificat a nesocotit perioada 28.03.2017 - 01.09.2020, ca circumstanță generatoare pentru recalcularea pensiei, contrar prevederilor art. 61 alin. (1) din Legea nr. 1544 din 23.06.1993, ori coroborat cu prevederilor pct. 4 lit. a) al H.G. nr. 78 din 21.02.1994, recalcularea pensiei se va efectua pentru perioada precedentă pentru 12 luni de la data depunerii actelor suplimentare, media lunară pentru stabilirea pensiei se face din ultimele 12 luni calendaristice precedente concedierii.

Chestiunea cu privire la aplicabilitatea prevederilor cu art. 61 ale Legii nr. 1544 din 23.06.1993 deja a fost examinată în mai multe litigii similare, care s-au finalizat prin hotărâri irevocabile.

În cauza Ștefanică și alții c. României, CEDO recunoaște că aprecierea faptelor unei cauze de către o instanță inferioară și evaluarea făcută de aceasta cu privire la dovezile existente pot conduce la rezultate diferite pentru părți cu plângeri foarte asemănătoare. Această realitate nu încalcă în sine principiul securității raporturilor juridice.

Totuși, atunci când există divergențe cu privire la aplicarea unor dispoziții legale în esență similare în cazul persoanelor aflate în grupuri aproape identice, apare o problemă în privința securității raporturilor juridice.

În lumina considerațiilor precedente, Curtea concluzionează că, în absența unui remediu care să rezolve aceste divergențe, soluționarea diferită a cererilor prezentate de mai multe persoane aflate în situații similare conduce la o stare de incertitudine, care trebuie să fi diminuat încrederea publicului în actul de justiție, această încredere fiind cu certitudine o componentă esențială a statului de drept (a se vedea mutatis mutandis, Vincic și alții împotriva Serbiei, nr. 44.698/06, paragraful 56). Incertitudinea juridică în cauză i-a privat pe reclamânți de un proces echitabil. Prin urmare, a fost încălcat art. 6 §1 în această privință.

Pentru a evita ca statul să fie condamnat pentru încălcarea art. 6 §1 din CEDO, prin admiterea și tolerarea unei existențe de incertitudine juridică, Curte Supremă de Justiție este nevoită să emită avize, recomandări și hotărâri explicative care urmează a fi aplicate.

După cum s-a constatat și în hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție nr.3 din 09.06.2014, prin aderarea la Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Republica Moldova și-a asumat obligația de a garanta

respectarea și apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale, proclamate de Convenție, tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția sa.

În acest sens, a menționat CSJ că sarcina primordială cu privire la aplicarea prevederilor Convenției Europene revine instanțelor naționale. Astfel, la judecarea cauzelor, instanțele de judecată trebuie să verifice dacă legea sau actul, care urmează a fi aplicate și care prevede drepturi și libertăți proclamate de Convenția Europeană, sânt compatibile cu prevederile acesteia.

În sensul art. 46 din Convenția Europeană, hotărârile CEDO au forță obligatorie, în conformitate cu prevederile acestui articol, înaltele părți contractante s-au angajat să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care ele sunt părți. Adică, interpretările CEDO cuprinse în hotărârile sale, adoptate în privința Republicii Moldova, sânt obligatorii pentru instanțele judecătorești. Totodată, instanțele judecătorești, în scopul respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, urmează să ia în considerare și jurisprudența CEDO stabilită în hotărârile sale în raport cu alte state - părți la Convenția Europeană, în această ordine de idei, instanțele judecătorești vor aplica jurisprudența CEDO în cazul în care circumstanțele cauzei ce se examinează sânt similare circumstanțelor care au fost examinate de către CEDO și asupra cărora aceasta s-a pronunțat.

Drept urmare, ținând cont de hotărârile instanțelor de judecată pe cazuri similare, în sensul obligării CNAS la recalcularea pensiei în circumstanțele invocate de reclamant, prin interpretarea sau oferirea unei soluții diferite, în mod inevitabil, duce la încălcarea prevederilor art. 6 § 1 din CEDO și condamnarea Republicii Moldova la CEDO.

Astfel, reclamantul solicită instanței de judecată anularea deciziei CTAS Chișinău sect. Buiucani nr. 93/2020/73 827 din 13.11.2020 și răspunsul CNAS cu nr. P-2579/20 din 30.11.2020 la cererea prealabilă din 16.11.2020 și obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale de a emite actul administrativ individual privind recalcularea pensiei reclamantului prin includerea perioadei 28.03.2017 - 01.09.2020 de activitate din cadrul subdiviziunilor Administrației Naționale a Penitenciarelor, în vechimea de muncă pentru care s-a stabilit pensia lui Pantea Oleg, începând cu 02.03.2017 și a recalcula pensia reieșind din vechimea în muncă de 28 ani, 01 luni, 20 zile, din suma soldei, reieșind din media lunară pentru ultimele 12 luni calendaristice precedente concedierii din 01.09.2020.

Prin hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani din 15 iunie 2021, acțiunea depusă de Pantea Oleg către Casa Națională de Asigurări Sociale, terț Administrația Națională a Penitenciarelor cu privire la anularea deciziei CTAS Chișinău sect. Buiucani nr. 93/2020/73 827 din 13.11.2020 și răspunsul CNAS cu nr. P-2579/20 din 30.11.2020 la cererea prealabilă din 16.11.2020 și obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale de a emite actul administrativ individual privind recalcularea pensiei reclamantului prin includerea perioadei 28.03.2017 - 01.09.2020 de activitate din cadrul subdiviziunilor Administrației Naționale a Penitenciarelor, în vechimea de muncă pentru care s-a stabilit pensia lui Pantea Oleg, începând cu 02.03.2017 și a recalcula pensia reieșind din vechimea în muncă de 28 ani, 01 luni, 20 zile, din suma soldei, reieșind din media lunară pentru ultimele 12 luni calendaristice precedente concedierii din 01.09.2020 – s-a respins ca neîntemeiată.

La data de 12 iulie 2021, Pantea Oleg a declarat apel împotriva hotărârii instanței de fond, solicitînd admiterea cererii de apel, casarea integrală a hotărârii Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani din 15 iunie 2021, cu emiterea unei noi hotărâri de admitere a acțiunii.

La data de 16 noiembrie 2021, Pantea Oleg a depus cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate prin care a solicitat instanței ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 61 alin. (1) din Legea nr. 1544 din 23 iunie 1993

asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne.

Studiind cererea și materialele cauzei, Completul de contencios administrativ consideră necesar de a admite cererea Pantea Oleg privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și a sesiza Curtea Constituțională pentru exercitarea controlului constituționalității norme de drept invocate, incidente speței, din următoarele considerente.

Conform art.195 din Codul administrativ, procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art.169-171.

În conformitate cu art.12¹ alin.(1) – (2) Cod de procedură civilă, în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.

La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

În argumentarea soluției adoptate, Completul judiciar atestă că, potrivit pct.81-84 din Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 09 februarie 2016 privind interpretarea Articolului 135 alineat (1) litera b) din Constituția Republicii Moldova, Curtea a reținut că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit. a) din Constituție; excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Curtea a reținut că verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale.

Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la paragraful 82.

În cauza Ivanciuc v. Romania (decizia nr.18624/03), fiind invocat refuzul instanței de judecată de a sesiza Curtea Constituțională cu o excepție de neconstituționalitate, Curtea Europeană a menționat: “Este conform funcționării unui asemenea mecanism faptul că judecătorul verifică dacă poate sau trebuie să depună o cerere preliminară, asigurându-se că aceasta trebuie să fie rezolvată pentru a permite să se soluționeze litigiul pe care este chemat să-l cunoască. Acestea fiind zise, nu este exclus ca, în unele circumstanțe, refuzul exprimat de o instanță națională, chemată să se pronunțe în ultimă instanță, ar putea aduce atingere principiului echității procedurii, așa cum este enunțat la articolul 6 § 1 al Convenției, în special atunci când un asemenea refuz este atins de arbitrar”.

Reieșind din analiza normelor de drept sus-indicate, raportate la circumstanțele pricinii, Completul judiciar reține că, în pricină, sesizarea corespunde condițiilor stabilite de lege, astfel încât, normele de drept în privința cărora se ridică excepția, fac parte din categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit. a) din Constituție; excepția este ridicată de către reclamant; normele de drept contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei și nu există o hotărîre anterioară a Curții, avînd ca obiect normele contestate prin prezenta sesizare.

Prin urmare, instanța de contencios administrativ constată că, în speță, sunt prezente temeiurile de sesizare a Curții Constituționale pentru verificarea constituționalității normei de drept incidente speței art. 61 alin. (1) din Legea nr. 1544 din 23 iunie 1993 asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, prin prisma corespunderii cu: art. 16 și art. 54 a Constituției Republicii Moldova.

Totodată, potrivit alin.(3) al art.12¹ Cod de procedură civilă, ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă pînă la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amîină pledoariile.

În contextul celor mai sus indicate, Completul judiciar consideră necesar de a admite cererea depusă de Pantea Oleg privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, cu sesizarea Curții Constituționale privind controlul constituționalității normei de drept invocate - art. 61 alin. (1) din Legea nr. 1544 din 23 iunie 1993 asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, prin prisma corespunderii cu: art. 16 și art. 54 a Constituției Republicii Moldova.

În conformitate cu art.195, 230 Cod administrativ, art.12¹ Cod de procedură civilă, Completul de contencios administrativ,

DISPUNE :

Se admite cererea depusă de Pantea Oleg privind ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Se sesizează Curtea Constituțională a RM în vederea soluționării cererii depuse de Pantea Oleg privind excepția de neconstituționalitate în temeiul art.135 alin.(1) din Constituția RM.

Se remite după competență Curții Constituționale sesizarea depusă de Pantea Oleg, în cadrul cauzei de contencios administrativ în ordine de apel, la cererea de apel declarată de Pantea Oleg împotriva hotărîrii Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani din 15 iunie 2021, în cauza de contencios administrativ la acțiunea înaintată de Pantea Oleg către Casa Națională de Asigurări Sociale, terț Administrația Națională a Penitenciarelor cu privire la anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea autorității publice de a emite actul administrativ individual privind recalcularea pensiei.

Ridicarea excepției de neconstituționalitate nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă pînă la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amîină pledoariile.

Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,

judecătorii

Angela Bostan

Grigore Dașchevici

Veronica Negru

*Copia corespunde
Judecator*

V. Negru